STRATEGII ELECTORALE DE ASIGURARE A ECHILIBRULUI DE GEN ÎN POLITICĂ

Cătălin MOROI, masterand
CZU: 324:316.346.2-055.2 *moroicatalin9@gmail.com*

This paper is a complex study in the field of ensuring gender balance in the current conditions of the Republic of Moldova. This implies a broad analysis of both the theoretical dimension and the past aspects in the political representation of women. In this sense, a special importance is given to the evolution of the status of women in society and the stages of increasing its importance from a political point of view.

1. Evoluția istorică și abordări teoretice privind reprezentarea politică a femeilor. Problema reprezentării femeilor în sfera politică, dar și poziția socială a acestora a variat de la o societate la alta, însă cea mai mare parte a timpului acestea au fost subreprezentate, iar drepturile lor erau încălcate. Rolul femeilor a variat pe parcurs de la o societate la alta. Încă din Antichitate, în Europa, femeia era subordonată și avea un statut mult mai inferior decât cel al barbatului.

În Antichitate, cel mai des femeia îndeplinea rolul de menajeră și mamă a copiilor, ceea ce de fapt făcea să nu-i fie auzită vocea, contribuind neesențial la bugetul familiei. Cea mai bună soluție, dar și o componentă importantă a vieții în epoca antică era căsătoria [5]. În Evul Mediu, o influență majoră o avea biserica, care aducea drept argumente ale inferiorității femeii următoarele: păcatul din Grădina Edenului, apariția femeii din coasta bărbatului etc. [3] Abia spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, sub influența societății burgheze, apar primele revendicări ale drepturilor femeilor, bazându-se pe ideile promovate de dreptul natural, în special ale lui Hugo Grotius [7]. Pentru prima dată cerințele privind egalitatea de gen au fost prezentate de către femei în timpul Războiului de Independență din Statele Unite ale Americii (1775-1783) [1]. Prima reprezentantă a feminismului american a fost Abigail Smith Adams (1744-1818) [1]. Termenul „sex” se sugerează utilizarea în studiul aspectelor biologice specifice ale existenței umane, precum și categoria de „gen” este utilizată în

discutarea problemelor sociale, psihologice și culturale care se referă la stereotipuri, norme, roluri, este considerat tipic pentru cei care societatea îi definește ca bărbați și femei (R. Winger) [4]. Abordarea socioconstructivistă bazată pe activitatea lui P. Berger, H. Garfinkel, Goffman, T. Luckman, K. Mannheim și A. Schutz, consideră diferențele biologice sexuale ca fiind secundare în comparație cu caracteristicile de gen de comunicare și interacțiune" [8].

2. Situația privind reprezentarea femeilor în politică la nivel internațional. Rolul femeii în politică la nivel mondial sporește considerabil în ultima perioadă, dar în prezent doar un numar mic de partide politice sunt conduse de către femei şi doar câteva parlamente sunt prezidate sau coprezidate de către un preşedinte sau vicepreşedinte de gen feminin. Nivelul mediu de reprezentare a femeilor în parlamentele țărilor din regiunea OSCE până în prezent este de 25,7%, însă această cifră variază considerabil în diferite state membre OSCE, variind de la 50% la aproximativ 10% în unele țări [1]. Media țărilor din regiunea OSCE este cu mult sub obiectivul de 40%, propusă de Consiliul Europei. Doar 17 state au realizat rata de promovare de 30% a femeilor în politică. România are o deficiență de 8% față de media europeană. Totuși, putem constata o evoluţie. În componența Parlamentului din 2012, femeile erau reprezentate în proporţie de 11% la sută. Votul proporţional care a fost implementat, aşa cum subliniază şi cercetările în domeniu, îmbunătăţeşte nivelul de reprezentare a femeilor în politică, de la 11 la 19% [1].

Promovarea femeilor în Legislativul Românei
de către partidele politice

PSD	PNL	USR	UDMR	ALDE	PMP	Minorităţi
23%	17%	18%	13%	10%	8%	23%

Elaborat de autor în baza datelor din studiul Centrul Filia, Institutul European pentru Egalitate de Gen.

Situația variază de la Vest la Est, și anume, prin existența în unele țări a unei egalități de gen la guvernare absolute, cum ar fi Canada ca un exemplu de succes, variind spre zero, dacă trecem spre Est, și aici vorbim de Azerbaidjan în spațiul postsovietic. Niciunul dintre

partidele incluse în studiu din Armenia, Georgia, Belarus sau Ucraina nu a adoptat politici specifice femeilor, cu excepția Țărilor Baltice.

3. Practicile naționale de asigurare a echilibrului de gen în politică. Preocuparea privind relațiile de gen în domeniul dezvoltării a întărit afirmația că egalitatea în statutul bărbaților și femeilor este fundamentală pentru fiecare societate. Această preocupare ne-a determinat să ne perfecționăm perspectiva asupra dezvoltării și a modului în care ar trebui să o realizăm în mod eficient. Datele statistice din Republica Moldova constată că femeile reprezintă doar 22,77% din totalul parlamentarilor [9], 29,4% în Consiliul municipal Chișinău [13], 45,71% în Consiliul municipal Bălți [10] și 25,9 % în consiliul municipal Cahul [11]. Totodată, trebuie de menționat că după alegerile locale generale din 2019, sunt 196 de femei primari, aproape 22% din numărul total al primarilor aleși, 300 de femei alese în calitate de consilier de nivelul II sau 27% din total și 3 823 de femei dețin funcția de consilier local de nivelul I sau peste 36% din numărul total.

Dacă vom compara aceste rezultate cu cele din scrutinele locale generale anterioare, atunci constatăm că la scrutinul din 2019 au fost alese cu peste 1% mai multe femei la funcția de primar decât la cele desfășurate în 2015. De asemenea, în 2019 au fost alese cu 6,5% mai multe femei în funcția de consilier de nivelul I decât în 2015. Un procent și mai mare a fost înregistrat la consilierii de nivelul II, unde diferența dintre 2019 și 2015 este de 8,5% [13].

În ceea ce ține de reprezentarea femeilor în Legislativul Republicii Moldova, putem observa o evoluție crescândă a procentului pe care îl aveau femeile, astfel putem constata că cea mai mică pondere au avut-o în Parlamentul din 1990-1994, în proporție de 3,7%, iar cel mai mare procentaj a fost atins în Parlamentul din 2009-2010 – 24,8% [12]. La nivelul puterii legislative se atestă unele tendințe pozitive. A crescut prezenţa femeilor pe listele candidaţilor la funcția de deputat în Parlament de la 4,8% (1998) la 20,8% (2005), la 24,8% în iulie 2009 şi la 21,7% (aprilie 2018). Pentru alegerile parlamentare din 2019, în calitate de concurenți electorali au fost înregistrate 15 formațiuni politice. Dintre care nicio formațiune politică nu a înaintat mai mult de 40 de candidați femei din numărul maxim de 103

candidaţi pe lista unui concurent electoral. 8 candidate independente femei din totalul de 57 [1]. În pofida progreselor menţionate, putem identifica trei tipuri de factori care îngreunează intrarea femeilor în sferele înalte ale politicului: *distribuirea inegală a resurselor; cultura şi organizarea partidelor politice; instituţiile şi regulile electorale* [8].

În perioada 6-20 iulie 2020 au fost realizate 14 interviuri în profunzime cu femei implicate activ în politică. Scopul interviurilor a fost identificarea motivării implicării în politică; identificarea problemelor, barierelor sociale, psihologice, lacune legislative; evaluarea impactului strategiilor electorale de stimulare a echilibrului de gen. După vârstă, respondenții fac parte din patru categorii. Cele mai multe femei implicate în politică sunt tinere cu vârsta cuprinsă între 18-35 de ani și de vârsta de mijloc – 41-56 de ani, din mediul urban, în proporție de 57%. În baza răspunsurilor la interviurile în profunzime, putem conchide că 79% dintre femeile implicate în politică sunt membre ale unui partid politic, 29% ocupă funcții de conducere în cadrul organizațiilor teritoriale/locale, 15% sunt membre ale organelor colective decizionale de nivel national, la nivel local sau membre ale organizațiilor locale.

În temeiul interviurilor am putea sintetiza următoarele – prezenţa femeilor pe listele de candidaţi este deocamdată nesemnificativă, iar pe locurile eligibile – foarte redusă. Fără stipularea prevederilor cu privire la plasament, utilitatea introducerii cotelor este una foarte mică. În acelaşi timp, partea financiară mai este un motiv de neparticipare a femeilor în politică în cazul Moldovei. Participarea slabă a femeilor la procesul politic este condiționat și de: teama de violenţă, hărţuire, critici; aplicarea proastă a politicilor publice bazate pe integrarea gender, sărăcia; migraţia; lipsa modelelor şi a sprijinului din partea femeilor aflate la putere; neîncrederea în forţele proprii şi respectul de sine foarte scăzut; costurile ridicate ale candidării şi exercitării unei funcţii publice; intimidarea de relaţiile de putere care deseori caracterizează activitatea politică; cultura confruntării politice ce creează „câştigători" şi „învinşi".

Referințe:

1. Aspecte teoretice și practice ale procesului electoral: *5 Proiecte de cercetare în domeniul electoral* / Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE). Chișinău: S.n., 2020 (Combinaul Poligrafic). 188 p.

2. *Egalitatea de gen în procesele electorale din Republica Moldova*. Chișinău: CICDE, 2016. 44 p.
3. ȘIȘCANU, Elena. *Ghidul femeilor candidate în campania electorală*. Chișinău, 2015. 28 p.
4. PUTINĂ, Natalia. Reprezentarea politică a femeilor – de la abordare teoretică la realitate socială. În: *Știința politică și societatea în schimbare*: Materialele Conferinței științifice internaționale dedicate celei de-a 20-a aniversări a Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative. Chișinău, 13 noiembrie 2015. 396 p.
5. BALUTA, Oana. *Gen si putere*. Bucuresti: Polirom: 2006. 200 p.
6. БЕРГЕР, П., ЛУКМАН, Т. *Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания*. Москва: Медиум: 1995. 323 с.
7. МЕЛЬНИКОВА, Т.А. Включение гендерной системы в теорию общих систем. В: *Проблемы общественного развития*, 1998, №1.
8. ЗДРАВОМЫСЛОВА, Е., ТЕМКИНА, А. Социальное конструирование гендера: феминистская теория. Введение в гендерные исследования. В: *Хрестоматия феминистских текстов. Переводы.* Санкт-Петербург: Дмитрий Буланин, 2000. 304 с.
9. http://www.parlament.md
10. http://balti.md
11. https://www.primariacahul.md
12. http://alegeri.md
13. http://cec.md

Recomandat
Natalia PUTINA, dr., lector univ.